

MAART 2017 •
SPECIAL

MARIËNBURG
MAGAZINE

IMPRESSIE | VERSLAG | DOCUMENTATIE RELI-BAZAAR

Special

DE TOEKOMST
VAN EEN
ILLUSIE?

Reli-bazaar over de
toekomst van geloven

UTRECHT
29 OKTOBER
2016

VOORWOORD | SPECIAL RELI-BAZAAR

En Geleide

ILLUSIE?

Al sinds het Perzische woord *bâzâr* betekent ons woord 'bazaar' nog altijd iets als 'markt'. Van Dale differentieert nog verder: winkel voor allerlei koopwaren, en: verkoping van voorwerpen voor het goede doel, en ook: rommelmarkt. Bij een reli-bazaar mocht je dus rekenen op allerlei met religie samenhangende waren, en dat was dan ook vorig jaar op 29 oktober in Utrecht het geval. Er waren 36 workshops geïnstalleerd waarin allerlei religieuze 'waren' werden gepresenteerd. De ca. 200 bezoekers dienden er vier voor zichzelf uit te zoeken. Over de meest uiteenlopende onderwerpen was er een inleiding van een deskundige en konden ze meediscussiëren. Thema's waren bijvoorbeeld de Ekklesia Breda, Augustinus en Rembrandt, zen-meditatie, voortleving na de dood, het Godsbestaan, de heiligheid van de schepping, de wapenindustrie en de duurzame vrede. Een rommelmarkt was het geenszins!

Natuurlijk konden de bezoekers niet alle workshops bijwonen. Daarom biedt het bestuur van de Mariënborgvereniging met deze Special aan alle leden een aantal impressies aan van deze reli-bazaar. Degenen die erbij waren en lang niet alles konden meemaken, vinden hier nog wat meer documentatie, bij elkaar gezet door de workshop-begeleiders. En degenen die in Utrecht verstek lieten gaan kunnen dat gemis hier enigermate compenseren.

Al was het technisch niet mogelijk om alle 36 workshops hier voor het voetlicht te brengen, toch verwacht het bestuur dat de lezers die typische marktervaring zullen beleven door de velerlei gelovige activiteiten die gaande zijn in een kerk, waarover de uitnodigingsfolder voor deze reli-bazaar "De toekomst van een illusie" schreef, gelukkig met een vraagteken erachter.

SPECIAL BIJ MARIËNBURG MAGAZINE, NR. 1, MAART 2017
EINDREDACTIE TEKST EN FOTO'S LAMBERT VAN GELDER

BELEID MARIËNBURG

De Relibazaar vloeit voort uit het Beleidsplan 2016-2017 van Mariënborg:

Wij kunnen nog inspiratie bieden bij het zoeken naar een eigentijdse manier van geloven, die een kritische aansluiting vindt bij de hedendaagse cultuur, in het bijzonder de katholiek/christelijke cultuur. Daarbij dienen de leden van Mariënborg ook kritisch te zijn op zichzelf en te blijven nadenken over wat hen als gelovige christenen beweegt. De vraag waar wij nu voor staan, is hoe wij onze inspiratie het beste kunnen overdragen en hoe wij het christelijk gedachtegoed kunnen nalaten aan volgende generaties.

01 DUURZAME VREDE kan niet gebouwd zijn op *(dreigen met)* geweld

NEDERLAND BEHOORT TOT DE TIEN GROOTSTE WAPENEXPORTERENDE LANDEN IN DE WERELD. JAARLIJKS WORDT VOOR ONGEVEER 1 MILJARD AAN WAPENS UITGEVOERD. DEZE GAAN, ONDANKS HET BESTAAN VAN GEZAMENLIJKE EUROPESE WAPEN-EXPORTRICHTLIJNEN, NAAR BESTEMMINGEN OVER DE HELE WERELD, WAARONDER LANDEN IN CONFLICTREGIO'S EN MET MENSENRECHTENSCHENDE REGIMES. DE LAATSTE JAREN IS MET NAME DE WAPENEXPORT NAAR HET MIDDEN-OOSTEN EN NOORD-AFRIKA ZORGELIJK, GEZIEN DE EXPLOSIEVE GEWELDDADIGE SITUATIE IN DIE REGIO.

Onze workshop behelsde een korte uiteenzetting van de feiten omtrent de Nederlandse wapenindustrie en -export, alsmede een aantal kritische noten bij het gevoerde beleid. De belangrijkste Nederlandse wapenbedrijven, zoals Thales Nederland (het voormalige Hollandse Signaalapparaten) en Stork, passeerden de revue. Ook werd gewezen op de pogingen van de wapenindustrie nieuwe markten binnen te dringen, waaronder die voor grensbewaking en de milieu- en energiemarkt.

De discussie na de presentatie spitste zich toe op de vraag hoe met deze gegevens om te gaan. Mijn organisatie, *Stop Wapenhandel*, richt zich in de eerste plaats op de meest controversiële wapenexport, zoals die naar Saoedi-Arabië, maar streeft wel naar afbouw van wapenexport en -productie als zodanig. Niet iedereen achtte dat een reëel streven, vooral omdat wapens voor zelfverdediging of 'vredesmissies' nodig zouden zijn. De bredere vraag over hoe om te gaan met bijvoorbeeld de oorlog in Syrië leverde, niet verwonderlijk, geen eenduidig antwoord op. Dat meer wapens in dat conflict pompen geen soelaas biedt was wel een gedeelde conclusie. OverdenoodzaakEuropeserichtlijnenstrengtoetepassen,

en bijgevolg geen wapens te exporteren naar oorlogvoerende en/of mensenrechtenschendende landen, was geen verschil van mening. Ook zogenoemde controversiële wapens als clusterbommen, waarvoor veel landen (inclusief Nederland) inmiddels een internationaal verbod onderschrijven, konden unaniem op afkeuring rekenen.

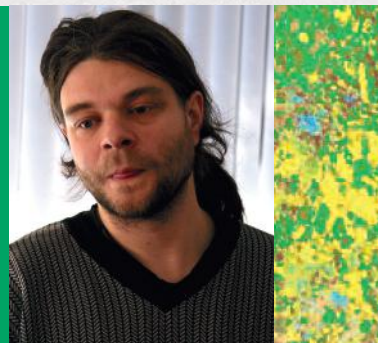
Mijn belangrijkste drijfveer is het idee en de wil om de wereld iets vrijer, humaner, eerlijker en leefbaarder te maken. Ik kan er niet tegen dat mensen omwille van hun zucht naar macht en rijkdom anderen, en de aarde, vertrappen, uitbuiten, uitsluiten en onderdrukken. Militarisme en wapenhandel dragen aan alle kanten bij aan het in stand houden van dit op geweld gebaseerde systeem en de daaruit voortvloeiende ellende.

De NAVO beschermt in de eerste plaats de (economische) belangen van het Westen, die ten koste gaan van de rest van de wereld. De vrede in Europa wordt duur betaald door hen, die lijden onder militaire interventies van o.a. NAVO-zijde, en onder oorlogen, repressie en armoede die mede door westerse wapens en wapenhandel in stand gehouden worden. Daarnaast moet je de fundamentele vraag stellen of je vrede ooit in stand kunt houden met behulp van wapens. Duurzame vrede kan niet gebouwd zijn op (dreigen met) geweld, dat is slechts de ander iets opdringen omdat die zwakker is.

Mark Akkerman (Stop Wapenhandel)

MARK AKKERMAN:

“Mijn belangrijkste drijfveer is het idee en de wil om de wereld iets vrijer, humaner, eerlijker en leefbaarder te maken.”

God en geloof verdwijnen, maar The Passion en de Matthäus Passion blijven populair. HOE KAN DAT?

BIJ ONZE, LEVENDIGE, WORKSHOP WAREN EEN KLEINE DERTIG MENSEN AANWEZIG. IK GEEF EEN KORT OVERZICHT VAN DE INHOUD EN VAN DE ANTWOORDEN DIE WE OP DE VRAAG VONDEN.

Uit het voorjaar 2015 verschenen rapport 'God in Nederland' blijkt duidelijk dat kerk en christelijk geloof in ons land de afgelopen 50 jaar steeds meer naar de marge aan het verdwijnen zijn. Nog maar een kwart van de bevolking is kerklid, en daarbij zijn ook, met name in de katholieke kerk, steeds meer mensen die er niet meer actief bij betrokken zijn. Aan de andere kant is kerklidmaatschap tegenwoordig geen goede maat meer voor het aantal mensen dat met religie of spiritualiteit bezig is. Die zijn er ook volop buiten de kerken. Er is in ons land nog steeds een meerderheid, weliswaar een kleine, die iets met kerk, geloof of spiritualiteit heeft.

De afkalvende kerkelijke betrokkenheid lijkt in schril contrast te staan met de populariteit van The Passion, de jaarlijks in de openlucht opgevoerde musical over de laatste dagen van Jezus en zijn sterven. Bijna de helft van de Nederlanders heeft The Passion al eens gezien, op tv of in levenden lijve. Ook de belangstelling voor de Matthäus Passion, die al heel wat oudere papieren heeft, sinds 1870 in Nederland uitgevoerd, groeit nog jaarlijks. Tegenwoordig in de passietijd al in zo'n honderd plaatsen in ons land, soms per plaats meerdere keren.

De kijkcijfers voor beide passies komen aardig in de buurt van het aantal kerkleden, maar vallen niet samen met die groep. Ze worden ook door veel mensen bezocht die niets met het christelijk geloof hebben. Het gaat hier om een stuk 'cultuurchristendom', voortkomend uit een christelijke traditie, maar allereerst gewaardeerd om de muzikale waarde, natuurlijk vaak samen met de emotionele component. Opvallend is dat er ook steeds meer jongeren naar de uitvoeringen komen.

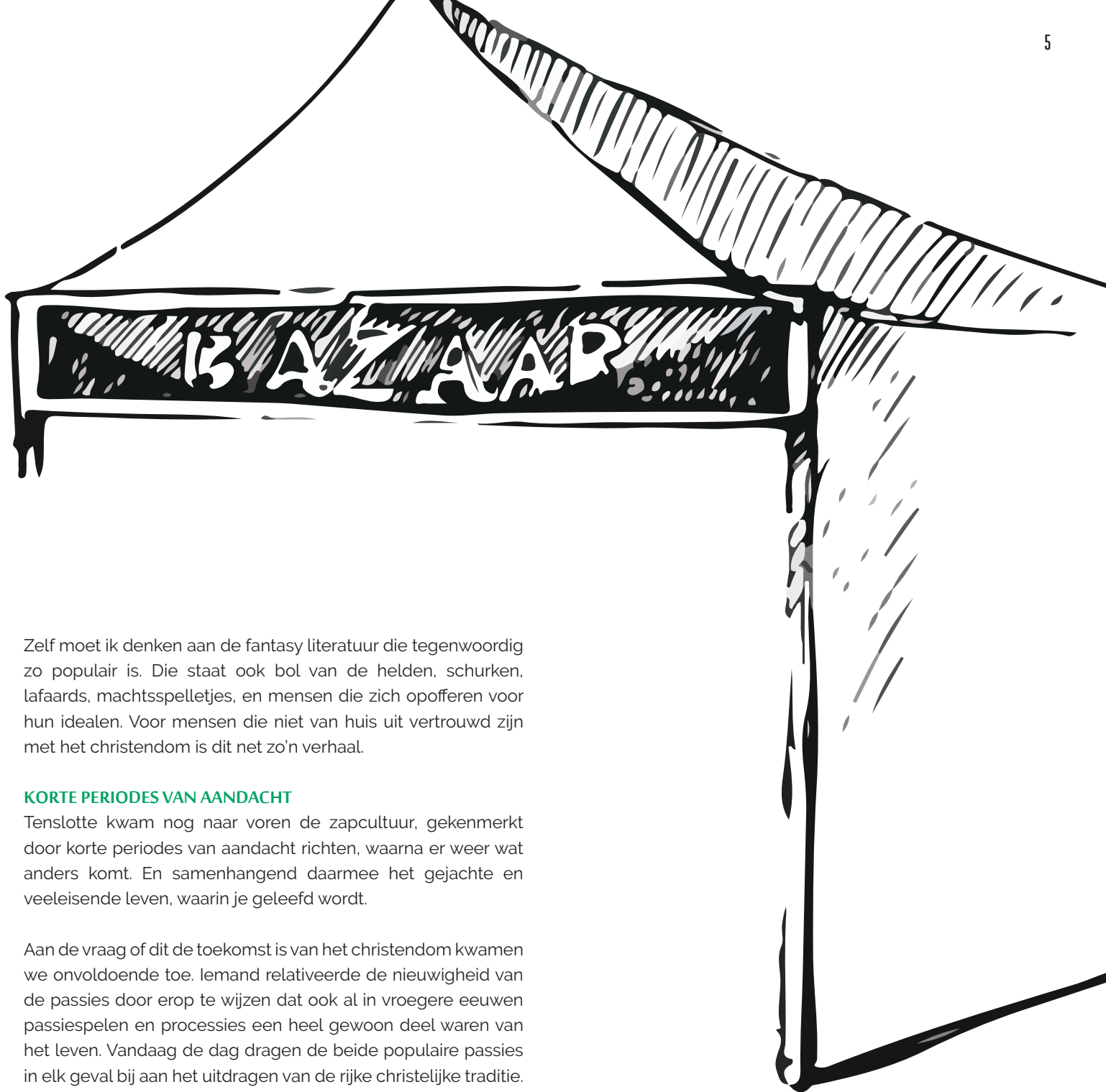
Hoe moeten we deze paradox interpreteren? Tijdens de workshop hebben we daarover gereflecteerd en kwamen samen tot de volgende aspecten die een rol spelen:

FLEXIBELE IN PLAATS VAN EXCLUSIEVE BINDING

Ongebonden gelovigen en ongebonden spirituelen, maar ook mensen met een seculiere levenshouding hechten aan authenticiteit en vrijheid: ze willen op hun eigen wijze vormgeven aan overtuigingen, zingeving en rituelen, zonder het gevoel beperkt of gestuurd of geclaimd te worden door kerkelijke of andere instituties. Beleving en gevoel spelen daarbij een belangrijke rol. Velen voelen niets voor langdurige bindingen en verplichtingen aan een instituut. In relatie met dit punt vormen de beide passies een moment van mogelijke inspiratie, waarop je niets wordt aangezegd, maar waar je een verhaal wordt verteld, dat je op je kunt laten inwerken, waar je je door kunt laten raken, en zelf kunt bepalen of je er iets mee kunt in je eigen leven.

Aan de andere kant is er toch ook weer een verlangen naar gemeenschap. In 'God in Nederland' blijkt dat grote percentages zich verbonden voelen met hun mede-Nederlanders bij bijvoorbeeld nationale sportwedstrijden, herdenkingen en gebeurtenissen rond het koningshuis. De Matthäus Passion en The Passion zijn hier ook voorbeelden van. Het zijn evenementen, waarbij men zonder verplichtingen gedurende kortere tijd een gevoel van gemeenschap beleeft. Denk ook aan de moderne Allerheiligenvieringen voor een breed publiek. Maar ook bijvoorbeeld het jaarlijkse Geestdriftfestival. Er is een verlangen naar flexibele vormen van verbinding, in plaats van exclusieve binding.

Die flexibiliteit kan zich ook uiten doordat mensen zich laten inspireren door andere religies: recent onderzoek van de Vrije Universiteit toonde aan dat bijna een kwart van de bevolking zegt elementen uit verschillende religies te combineren in zijn of haar leven.

Zelf moet ik denken aan de fantasy literatuur die tegenwoordig zo populair is. Die staat ook bol van de helden, schurken, lafaards, machtsspelletjes, en mensen die zich opofferen voor hun idealen. Voor mensen die niet van huis uit vertrouwd zijn met het christendom is dit net zo'n verhaal.

KORTE PERIODES VAN AANDACHT

Tenslotte kwam nog naar voren de zapcultuur, gekenmerkt door korte periodes van aandacht richten, waarna er weer wat anders komt. En samenhangend daarmee het geachte en veeleisende leven, waarin je geleefd wordt.

Aan de vraag of dit de toekomst is van het christendom kwamen we onvoldoende toe. Iemand relativeerde de nieuwigheid van de passies door erop te wijzen dat ook al in vroegere eeuwen passiespelen en processies een heel gewoon deel waren van het leven. Vandaag de dag dragen de beide populaire passies in elk geval bij aan het uitdragen van de rijke christelijke traditie.

Joantine Berghuijs

JOANTINE BERGHUIJS:

“Het gaat hier om een stuk ‘cultuurchristendom’, voortkomend uit een christelijke traditie, maar allereerst gewaardeerd om de muzikale waarde, natuurlijk vaak samen met de emotionele component. Opvallend is dat er ook steeds meer jongeren naar de uitvoeringen komen.”

03 *Onze missie is* **HET ONDERSTEUNEN** van lokale geloofsgemeenschappen

Beziel Verbund Utrecht haalde enige tijd geleden alle voorpagina's met zijn protesten tegen gedwongen parochiefusies en kerksluitingen. Wij hebben in de afgelopen jaren directe steun gegeven aan ongeveer 60 lokale geloofsgemeenschappen over heel Nederland, waarvan er vele nu nog bestaan en in het bezit zijn van hun kerk.

Verder hebben we bijeenkomsten georganiseerd en praktische adviezen verleend die aan betrokkenen inspiratie en morele steun boden. Het lijkt erop dat het kerksluitingsproces, door kardinaal Eijk met grote voortvarendheid ingezet in het najaar van 2013, sinds medio 2015 sterk is vertraagd. In een aantal gevallen zijn aangekondigde kerksluitingen of het verbod op lokale vieringen zelfs teruggedraaid.

Ook hebben wij regelmatig acties gevoerd om het Vaticaan te informeren over de catastrofale gevolgen van het concentratie- en kerksluitingsbeleid in de Nederlandse kerkprovincie. We zijn ervan overtuigd dat het Vaticaan goed op de hoogte is van de ontwikkelingen in Nederland. Dat hebben wij o.a. gemerkt in onze contacten met de nuntius en tijdens onze gesprekken met verschillende hoogwaardigheidsbekleders gedurende ons bezoek aan het Vaticaan met onze Noodkreet aan paus Franciscus. We brachten toen meer dan 12.500 steunbetuigingen uit meer dan 100 lokale geloofsgemeenschappen met ons mee.

Het komt zelden voor dat het Vaticaan rechtstreeks ingrijpt in een bisdom. Veranderingen moeten komen door stille diplomatie en het benoemingenbeleid. Het is tekenend en hoopvol dat mgr. De Korte, de meest progressieve van onze bisschoppen, is benoemd in het grootste bisdom van Nederland. Hij voert een beleid van stimuleren in plaats van opheffen van lokale geloofsgemeenschappen.

Wij zijn geen kerkhervormers. Onze missie is het ondersteunen van lokale geloofsgemeenschappen. We doen dit door begeleiding bij overleven, verzet tegen gedwongen sluiten van kerken, kerkjuridische adviezen, maar ook hulp bij het (re)vitaliseren van een geloofsgemeenschap. In mijn workshop heb ik daar vooral de nadruk op gelegd, met concrete voorbeelden.

Ad de Groot

AD DE GROOT:

“Het lijkt erop dat het kerksluitingsproces, door kardinaal Eijk met grote voortvarendheid ingezet in het najaar van 2013, sinds medio 2015 sterk is vertraagd.”

De discipline van het MEDITEREN

HET WOORD MEDITEREN IS AFGELEID VAN HET LATIJNSE WOORD 'MEDITARI' DAT 'ZICH BEWEGEN RONDOM HET MIDDEN' BETEKEN. IN DAT MIDDEN WIL HET EVENWICHT OF DE BALANS GEVONDEN WORDEN TUSSEN DRIE VERSCHILLENDE POLEN DIE EEN ROL SPELEN IN ONS LEVEN.

DAT ZIJN:

1. het evenwicht tussen mijn ego en mijn echte ik;
2. tussen mijn ik en dat wat mijn omgeving, geschiedenis, afkomst, gelovige context willen dat ik ben of moet zijn;
3. de balans tussen wie ik ten diepste ben en de Bron of de Oorsprong van het leven.
In het laatste geval probeert meditatie als woordloos gebed mij in-ge-bed te laten worden in dat Grondgeheim van leven.

DE DISCIPLINE VAN HET MEDITEREN HOUDT IN:

1. ter plaatse komen. De spirituele meesters spreken van *'een zorgen voor een vaste plaats, een zorgvuldig kiezen van het moment en aandacht voor de goede houding'* (Hugo van Sint Viktor)
2. zoek de spanningen in je lichaam op en probeer die zo goed mogelijk los te laten door aanspanning en ontspanning van hoofd, nek, schouders en bekken.
3. zit - op een gebedsbankje, zen-kussen of stoel - met een rechte rug, ontspannen schouders en leg je handen ontvankelijk op je bovenbenen zodat de schouders los kunnen zijn.
4. adem in door je neus met wijde neusvleugels en zoek de bodem van je adem in je buik op, waarbij de uitademing het belangrijkste is. Als je die door je mond laat plaatsvinden, houd je contact met dit op en neer gaan van de adem.

HENK JONGERIUS:

"Zoek de spanningen in je lichaam op en probeer die zo goed mogelijk los te laten."

Op die manier kun je de stilte of je binnenkamer ingaan waarbij het de werkzame stilte is die jou een weg wijst. Als gedachten je afleiden, keer dan terug naar het kijken en volgen van je adem waarbij een tekst als bijvoorbeeld een regel uit een psalm op je adem in en uit kan gaan. Naar een woord van psalm 65 is "de stilte een lofzang voor de Eeuwige" en kan beleefd worden wat Jezus zegt: "ga je binnenkamer in en bidt tot de verborgene en Hij die in het verborgene ziet zal je horen".

Henk Jongerius O.P.

05

VOORTLEVINGSGELOOF in een *seculiere* (?) tijd

DE MARIËNBURGVERENIGING HEET EEN VERENIGING VAN KRITISCH KATHOLIEKEN TE ZIJN. DE ONDERWERPEN DIE IN MAAR LIEFST 23 WORKSHOPS WERDEN BESPROKEN OP DE RELI-BAZAAR ZOUDE OOK VOOR NIET ZO 'KRITISCH' (HOE DIT TE VERSTAAN?) KATHOLIEKEN EN VOOR CHRISTENEN IN HET ALGEMEEN UITERMATE BELANGWEKKENDE GESPREKSTOF OPLEVEREN. WELLICHT KAN DE RELI-BAZAAR ROND TREKKEND HET LAND IN? ALLEMAAL EENS KIJKEN NAAR: HOE ZIT HET EIGENLIJK MET MIJN/ONS GELOOFSGOED? IS DE TITEL VAN DE RELI-BAZAAR, 'DE TOEKOMST VAN EEN ILLUSIE?' VOOR DE ORGANISATOREN EEN RETORISCHE VRAAG? DAT ZOU IK WEL EENS WILLEN WETEN.

Voor wat betreft de workshop die ik verzorgen mag: *Voortlevingsvoorstellingen in een seculiere [?] tijd* geldt eveneens de vraag: hoe staat het met dit aspect van geloven? Hoe staat het met het oude credo van de kerken?... "Ik geloof... in de verrijzenis van het lichaam en het eeuwig leven." Pasen wordt gezien als het belangrijkste christelijke feest. Opwekking, opstanding! We verkennen dit voortlevingsgeloof in de workshop aan de hand van Bijbelteksten, visualiseringen van een veronderstelde hemel en ervaringen van mensen die een 'bijna-doodervaring' hebben meegemaakt. Is de ziel los verkrijgbaar van het lichaam? Dick Schwaab (van "Wij zijn ons brein") en anderen menen van niet. We inventariseren religieuze en seculiere eigentijdse voortlevingsvoorstellingen en vertellen elkaar waar we zelf stonden en staan.

Als de tijd meezit (want om te spreken over 'eeuwig leven' is helaas maar 45 minuten workshop gereserveerd) komen we

uit bij de centrale vraag die we aan elkaar stellen: Is voortlevingsgeloof voor ons de kern van geloven? En als dat niet zo is wat betekent dit dan voor het christelijk geloof? Moeten we de oude vertrouwde geloofsbelijdenis herschrijven, vergeten of 'anders' lezen? Wat betekent 'eeuwig' eigenlijk?

VOLTOOID LEVEN

Iedereen kent de troostrijke en authentieke uitspraken aan het bed van een stervende: 'Ik ga naar Mary'; ga maar...er wordt op je gewacht... Ik heb moeder gezien aan het voeteinde van mijn bed... Ik wacht op je..'

Een kerkganger zei: 'Eeuwig leven? Ik moet er niet aan denken. Het is goed dat er een keer een einde is.' Tja, na een 'voltooid leven'. Wat weten we? Wat verwachten we? Wat hopen en verlangen we?

Het *in het eeuwig leven*. Amen spreekt wellicht het meest tot de verbeelding, vooral als we op de grens staan van leven en dood. Uit onderzoek blijkt dat vragen rondom en na de dood meer aan bod komen dan levensverhalen, zingeving, pijn en lijden.

Opstanding en opwekking blijven centrale gedachten. Het belangrijkste christelijke feest is Pasen. Hoe verstaan gelovigen die begrippen?

AD DE GRUIITER:

"Een kerkganger zei: 'Eeuwig leven? Ik moet er niet aan denken. Het is goed dat er een keer een einde is.' Tja, na een 'voltooid leven'. Wat weten we? Wat verwachten we? Wat hopen en verlangen we?"

Ook vroeger ontbrak eenduidigheid. Door secularisatie, invloeden van andere religies en (verlies-)ervaringen, nam het aantal voorstellingen toe.

Voortlevingsgeloof blijkt te bestaan uit een bricolage aan opvattingen en beelden, ook onder christenen. In de workshop passeren meerdere religieuze en seculiere opvattingen de revue.

EEN NIET-EENDUIDIGE INHOUD

Geloven in eeuwig leven zal niet voor iedereen de kern van christelijk geloof of persoonlijk credo zijn. Geloven in eeuwig leven heeft een niet vanzelfsprekend gedeelde eenduidige inhoud. Voor de gemeenschap is het waardevol om geloofsvoorstellingen met elkaar te bespreken: geloven komt tot stand in een gemeenschap. Gesprekken over leven na dit leven kunnen het eigen geloof verdiepen, verrijken of relativeren.

Ik ontmoette eens een echtpaar. De echtgenote was ongeheel ziek. Ik vroeg haar of ze steun had aan haar geloof. Verwachtte of hoopte ze dat er meer was dan hier en nu? Nog voordat zij kon reageren antwoordde haar man: 'Daar hebben wij het eigenlijk nooit over gehad.' Opvattingen over leven na de dood kunnen troost, houvast bieden, tot aanvaarding brengen. Zij kunnen niet voorkomen dat iemand, overtuigd van een leven ná de dood maar ook van een oordeel, angstig is: heb ik het wel goed gedaan?

Ad de Grijter

De diversiteit is DE UITDAGING, het oude 'wij' is er niet meer

MANUELA BEGON DE WORKSHOP MET DE MENSEN TE VERTELLEN OVER DE DIVERSITEIT VAN NU, DIE EEN FEIT IS. MET ELKAAR DAN VERZAMELEN: WAAR LIGGEN DE INGREDIËNTEN DIE WE WILLEN MEENEMEN IN HET GOEDE LEVEN VOOR ALLEN? WAT IS WAARDEVOL VOOR MIJ? DAT KUNNEN VERHALEN ZIJN, OF BIJVOORBEELD IETS DAT MET HET BEGRIP DUURZAAMHEID TE MAKEN HEEFT, BEPAALDE WAARDEN OF RITUELEN, OF LICHAAMSWERK.

En dan verder kijken wat onze *waarheid to do* is. Waar liggen de kruispunten waar we elkaar tegenkomen, die ons verbinden, en kunnen we een netwerk vormen? Hoe vullen we de lege plek van de kerken op een positieve manier, wat kan ervoor in de plaats komen? In mijn ogen is dat het zoeken naar het rijk Gods dat al onder ons is, ook al lijkt het op dit moment erg ver weg.

NIEUW THUISGEVOEL

We moeten samen een nieuw thuisgevoel creëren, en dat in een zeer diverse samenleving. De diversiteit is de uitdaging: het oude 'wij' is er niet meer. Hoe leggen we verbindingen, hoe kun je met elkaar samenleven? Niet ieder in een eigen hokje. Dat is in Nederland een beetje het gevaar: dat je sterk in hokjes denkt en zuilen creëert. Een islamitische zuil bijvoorbeeld.

Maar het is niet meer zoals vroeger, dat je in die zuil kunt emanciperen; je raakt alleen maar verwijderd van de samenleving en je hebt minder kansen, als je niet goed de taal spreekt en weet wat de mores zijn.

Van huis uit heb ik meegekregen dat God een kracht is in je leven die je draagt, vooral op momenten dat je het moeilijk hebt, maar ook als je grote vreugde beleeft. God is de grond van mijn bestaan, het besef dat er een dragende grond is. *The wind beneath your wings*, zoals dat in het lied van Bette Midler heet.

Die kracht wordt in de traditie heilige geest genoemd, die bezielt. Van Jezus Christus, denk ik: als ik toen had geleefd, had ik me ook bij hem aangesloten. Dat is voor mij navolging. En daar horen de verhalen bij die ik heb meegekregen uit de Bijbel, maar ook andere verhalen, en vooral ook ontmoetingen met mensen. Voor mij is dat op een christelijke manier leven in een gesecculariseerde samenleving.

EEN 'NIEUW WIJ'

Ik denk dat mensen wel degelijk behoefte hebben aan verbinding, maar niet op de oude manier: ik word lid van de PKN of van de RKK of van een ander instituut. Mensen zoeken naar zingeving, naar God of naar spiritualiteit en tegenwoordig combineren ze daarvoor steeds vaker elementen uit verschillende religieuze tradities met elkaar.

Waar ik zingeving in vind? Bijvoorbeeld in het helpen realiseren van een 'nieuw wij' in Nederland. Dat is waar ik voor ga, waar mijn opdracht ligt. De familie van mijn vader bestond uit vluchtelingen; ze hebben in die migratiegolf gezeten aan het eind van de Tweede Wereldoorlog uit Oost-Pruisen naar het Westen. Heel veel mensen hebben die tocht in de koude winter niet overleefd. Dat is niet zo bekend, men dacht altijd: dat waren de daders. Maar deze mensen waren ook slachtoffers van de

oorlog. De Russen zaten in hun nek en uit de lucht werden ze gebombardeerd. Ze vochten voor hun leven.

Als ik de beelden op tv zie van al die vluchtelingen, denk ik vaak: zo was ook mijn familie onderweg, in de hoop op redding. Je moet die geschiedenis kennen om te begrijpen waarom Angela Merkel geen bovengrens wil stellen aan het aantal vluchtelingen. Bovendien is ze ook nog de dochter van een dominee en vindt ze, dat je christelijke waarden niet alleen met de mond moet belijden, maar ook in de praktijk moet waarmaken. Ik vind het heel bijzonder dat ze daar als politica aan vasthoudt, ze is een voorbeeld.

Enkele passages uit een interview door Lisette Thoofd op de site van NieuwWij, sept. 2016.

MANUELA KALSKY:

“God is de grond van mijn bestaan, het besef dat er een dragende grond is. The wind beneath your wings, zoals dat in het lied van Bette Midler heet.

Zijn wij *opgewassen* tegen **ONTWIKKELINGEN** in de samenleving?

BERT LAEYENDECKER: "DE WERELD IS NOOIT EEN TOONBEELD VAN VREDE EN GERECHTIGHEID GEWEEST. IK MAAK ME ECHTER WEL BEZORGD OVER DE HEDENDAAGSE ONTWIKKELINGEN, ZOALS DE TOENAME VAN DE ENORME, ONBEHEERSBARE COMPLEXITEIT VAN DE MONDIALE SAMENLEVING."

Belangrijke drijvende sectoren daarin als wetenschap, techniek, economie en de financiële sector zijn ondoorzichtig en niet te beheersen. Enige nationale invloed is mogelijk maar het effect daarvan blijft beperkt. Niemand kan *de* wetenschap sturen noch *de* toepassing van kennis tegenhouden, *de* economie richting geven of *de* financiële sector op orde brengen. Nadat de Europese regeringsleiders tijdens de crisis beslissingen hadden genomen, wachtten zij in spanning af hoe de markten zouden reageren en hoopten er het beste van. Niemand kan trouwens uitleggen waarom die werken zoals ze werken. Daar zijn ze te complex voor.

In die sectoren of systemen wordt de rede instrumenteel gebruikt. Die leert ons hoe we een doel zo effectief en efficiënt mogelijk kunnen bereiken. Wat daarmee strijdig is, wordt geweerd. Ethische overwegingen bv. fungeren hoogstens als een fietsrem op een straalmotor.

Deze 'instrumentele rede' is in het moderniseringsproces steeds sterker geworden. Met heel positieve resultaten. Die heeft ze nog steeds, bv. in de medische wetenschap en de productie van bestaansmiddelen. Maar dat is ten koste gegaan

van wat de 'substantiële rede' genoemd wordt. Daarmee wordt nagedacht over waarden als gerechtigheid, solidariteit en verantwoordelijkheid. Haar invloed in de samenleving is steeds minder geworden en slijt ook in de privésfeer uit.

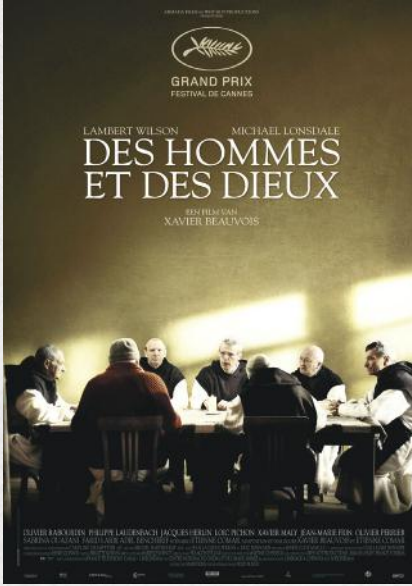
Dat heeft (ook) te maken met de erosie van religie die vanouds een bron is van dergelijke waarden. De vraag is dan ook, of religie, i.c. het christendom, nog tegen de instrumentele rede is opgewassen. Concreter, wat kunnen de individuele christenen daaraan eigenlijk doen? Zij voelen zich vaak machteloos tegenover de maatschappelijke ontwikkelingen en blijken zich vooral naar binnen te keren, naar het 'zelf' en de privéwereld (waar ze vaak uitstekend werk doen). Die zijn ook de belangrijkste thema's in de prediking. Toch zijn wij medeverantwoordelijk voor de werking van die systemen, deels onvermijdelijk maar deels ook 'vrijwillig' want de voordelen zijn groot, ook als de nadelen bedreigend zijn. Ligt daar een begin van een antwoord?

Zijn wij opgewassen tegen ontwikkelingen in de samenleving? Predik het Koninkrijk Gods van vrede en gerechtigheid. De huidige wereld heeft daar echter weinig van. Onrustbarende ontwikkelingen zijn overal zichtbaar. Daaronder ligt het fundamentele probleem van de verhouding tussen religie en rede in een ander dan gebruikelijk perspectief. De rede is daarin de sterkere factor die zich heeft gestabiliseerd in een bestel van immense complexiteit waarvan ook christenen ruimschoots profiteren. Kan het christendom daar tegenop?

BERT LAEYENDECKER:

"Nadat de Europese regeringsleiders tijdens de crisis beslissingen hadden genomen, wachtten zij in spanning af hoe de markten zouden reageren en hoopten er het beste van."

HENK MEEUWS:

“In deze workshop voerden we geen discussie. We keken en luisterden. We werden geraakt en ontroerd, aan het denken gezet en geïnspireerd. Zo paste hij goed in de hele dag.”

IN DEZE WORKSHOP WERDEN ENKELE SCÈNES GETOOND UIT DE FILM **DES HOMMES ET DES DIEUX**. IN HET BERGGEHUCHT TIBHIRINE IN ALGERIJE WERKT, BIDT EN LEEFT EEN ACHTTAL TRAPPISTENMONNIKEN TE MIDDEN VAN DE ARME BOERENBEVOLKING. ZIJ DOEN DAT 'VOOR NIKS': VERLANGEN GEEN BELONING, ZOEKEN GEEN FAAM. STUK VOOR STUK HEBBEN ZE GEKOZEN VOOR DAT ONAANZIENLIJKE EN HARDE BESTAAN, ERVAN OVERTUIGD DAT DAARIN HUN BESTEMMING LIGT – ZE DOEN DIT 'VOOR ZICHZELF'.

Allereerst was ik benieuwd hoe een film over een clubje monniken ergens in Algerije de hoogste prijs op het filmfestival van Cannes kon winnen. Mij trof in die film met name de onwaarschijnlijke combinatie van sober, alledaags leven en radicale verbondenheid tot in een brute dood. In alle uitzonderlijkheid zat daar vervolgens blijkbaar een boodschap van hoop voor heel veel mensen in verborgen.

In hun dagelijks bidden en werken zoeken en vinden de monniken respectvolle verbondenheid; ze delen het leven van hun moslimmedemensen, en bieden hulp, ondersteuning en vrede zoveel als zij kunnen – ze leven naar vermogen 'voor anderen'.

Datgene wat hen ooit tot dit verborgen leven in rijke verbondenheid verlokte en steeds blijft verleiden noemen zij liefde, ondoorgrondelijk mysterie van onuitputtelijke liefde. Als in de uiterst wrede burgeroorlog vanaf 1992 ook zij in doodsgevaar komen, wagen ze het na grote twijfel en diep beraad toch op die liefde te blijven koersen: zij leven 'Pro Deo'.

Een centraal moment in het verhaal van deze monnikengemeenschap is de scène waarin frère Christophe zijn wanhoop en vertwijfeling uitschreeuwt: "Wat doe ik hier, ik koos niet voor dit leven om me te laten vermoorden, is heel mijn inzet, mijn bidden en werken dan voor niks, waarom doen we dit, als we dit 'pro deo' doen wat heeft dat in godsnaam dan voor nut, voor wie?!?". Het antwoord dat gegeven wordt luidt: tot liefde heb je je bekend, want liefde heeft jou gezocht, liefde is je deel...

PRO DEO – is dat voor niks, voor jezelf, voor een ander of Ander?

Het aangrijpende leven en lot van deze paar mensen riep andere verhalen op, minder uitzonderlijk maar niet minder veelzeggend, verhalen over heiligheid. Ze weerspreken het moderne idee dat goed doen een kwestie is van welbegrepen eigenbelang, dat moraal eigenlijk gewoon voor jezelf is. Echter, als het erop aankomt blijken mensen te bestaan bij gratie van wat zich als 'heilig' aan ons voordoet: mysterieus voor ons kennen, kostbaar voor ons voelen en waarderen, on-aantastbaar voor ons handelen.

In het leven van deze monniken, zoals trouwens ook in doodgewone, alledaagse trouw van mensen aan zichzelf en aan elkaar, openbaart zich een mysterie waarmee we ons gewoonlijk niet zo op ons gemak voelen omdat het ons ontregelt. Als er een barst, een breuk ontstaat in ons gewone bestaan, kan zich een diepte openen als van een angstwekkende peilloze afgrond: de dood? God? Niets? Die mysterieuze diepte kunnen we leren erkennen en beminnen als onze heldere afgrond.

Henk Meeuws

BESTAAT GOD WEL?

Diepe zucht.... *Wat moet met ik met zo'n onmogelijke vraag?*

VERSCHIL MAAK IK TUSSEN 'WETEN' EN 'GELOVEN'; TUSSEN DE ORDE VAN DE RATIO (HET VERSTAND) EN DE ORDE VAN DE BELEVING (HET HART). OF IETS ER ECHT IS, LIGT VOOR BEIDE ORDEN ANDERS. VOOR HEEL WAT MENSEN IS DAT NIET ZO: ZIJ ZIJN EENKENNIG. EN NU JUUST DE 'INSTANTIE' WAARVOOR DIT EENKENNIGE VAN VELEN EEN ZORG ZOU MOETEN ZIJN – EN DAN DENK IK AAN DE KERK MET HAAR PREDIKING, CATECHETISCH PASTORAAT – IS ZELF OOK EENKENNIG. DIT ZORGT VOOR HET NODIGE ONBEGRIP WAAR JE ALS PASTOR TEGENOP LOOPT.

In God geloven is verengd tot: door eigen inspanning van God-daarboven hier dingen gedaan zien te krijgen die je graag wilt. Daardoor haken steeds meer mensen af. In de Bijbel en in de gezonde traditie van het christendom staat 'geloven' echter voor: 'vol vertrouwen open willen komen voor Gods aanwezigheid'; voor: 'Zijn heilige Ruimte naderen...'

ORDE VAN DE BELEVING

Objectief gezien is die aanwezigheid van God niets/niks want deze is van de orde van de beleving...!

Deze beleving van God kan door van alles plotseling worden opgeroepen, bijvoorbeeld door een supertekening die je nichtje voor je maakte. Het met liefde gegeven ding zorgt voor een innerlijk geraakt worden door iets overweldigends, iets oer-liefs, door – zou Roger Lenaers zeggen – Oerliefde. Deze heeft zo'n invloed op je, dat je er 'u' tegen zegt. Je voelt je door die Oerliefde omhelsd, eindeloos bevestigd, oneindig bemind, niet om je prestaties maar gewoon omdat je jij bent!

Dit binnenstromende warme, gloeiende weten geaccepteerd te zijn, liefgehad te worden... is verbijsterend. Toch?! Van die vroegere uitvergroete reus, letterlijk in koormantel tronend op het dakterras van het heelal, is God nu/hier ineens de innerlijke ervaring van een gloed van intense bevestiging! Je ontdekt jezelf als een bloeiende en geurende roos zonder waaromvragen. "Iedereen ontwaakt toch wel eens in een ruimte waarin het vragen naar het waarom misplaatst is..." Aldus John Caputo, *Hoping against hope. Confessions of a postmodern pilgrim (2015)*

GELOVEN, EEN PRACHTIG WERKWOORD

Het blijft, als het goed is, niet bij dit 'als een poes heerlijk in de mand liggen snorren vlakbij deze zalige warme kachel'. Nee – en daarover gaat juist het Evangelie in alle toonaarden zingen – want het kan van alles aan goeds en liefs in jou doen ontvonken in de praktijk van je leven. Dan begint (pas) wat wij noemen: geloven. Geloven, prachtig werkwoord! Er zit 'love' in, liefde doen. Tevoren aangeraakt, gepakt door Gods genadigheid, is 'geloven': het verlangen en de inzet om als antwoord op dat geraakt-zijn, op jouw beurt als-God-te-zijn voor je omgeving. Anderen merken het aan je: je reageert bijvoorbeeld dankbaarder dan tevoren, bent vergevingsgezinder, creatiever. Wie weet gooi je je leven over een heel andere boeg. Denk aan wat Franciscus van Assisi ging doen na getroffen te zijn door die blik van een melaatse!

Die verandering is mogelijk omdat zo iemand tevoren, bij die bliksemingslag de waarheid omtrent zichzelf voorgoed gezien en gevoeld heeft; dat hij namelijk niets te verliezen heeft omdat hij zich al door een immense genadigheid tot in eeuwigheid liefgehad weet. Waarom zou hij nog bang zijn uit z'n bootje de golven op te stappen! "Ik omarm een religie van het geschenk, een religie van de onvoorwaardelijke bevestiging." (*John Caputo*)

Mijn God, wat de Bijbel 'geloven' noemt, wat dát met een mens doet! Het maakt hem zo nieuw en zo fris als een hoentje en innerlijk zo sterk als een beer die, zo fantaseert Jezus erop los, een moerbeiboom met z'n meterslange wortels zo uit de grond trekt en met één zwaai in zee knikkert!!

GODSINSLAGEN

Geloof zorgt voor dagen, weken, maanden waarop je jezelf, de anderen, je hele omgeving in dat nieuwe, andere, milde licht kunt zien. Geloven – telkens ook weer gaande gehouden door de al eerder besproken 'Godsinslagen' in de wereld van je beleving – zorgt ervoor dat je leeft tot in de toppen van je vingers en je haast als vanzelf inzet om je omgeving mooi en menselijk te maken. Je kunt moeilijk anders, innerlijk gedragen als je je weet door een grote positieve energie, een één en al gunnende God, een Gij, een U, die voor jou gaat! Kijk maar naar hoe het evangelie Jezus uittekent. Wij verkondigen hem toch niet voor niets als 'de Verrezene' omdat we hem al nooit anders kenden dan als de man die door zijn door-God-geraakt-zijn daarna op zijn beurt niets anders deed dan de in hem verscholen goede eigenschappen naar boven laten rijzen ten dienste van z'n omgeving! Als Caputo 'opstanding der doden' inkleurt, hoor ik hem zeggen: "een pasgeboren kind!, een nieuwe morgen! een andere dag! toch een sprong kunnen maken wanneer het onmogelijk lijkt om maar een centimeter te bewegen!"

Jij kent zulke mensen, ik ken ze ook. Haal er een paar voor ogen; doe ik ook. Kijk ik naar ze, dan – zo werkt het bij mij – reageer ik op de vraag 'Bestaat God wel?' met: 'Of God bestaat weet ik niet, maar ik geloof er heilig in dat Hij werkzaam is!'

HUUB SCHUMACHER:

*"Of God bestaat
weet ik niet,
maar ik geloof er heilig in
dat Hij werkzaam is!"*

HANS OPSCHOOR:

“We hebben behoefte aan een moreel kompas, dat ons helpt navigeren in een morele gemeenschap waarin ook toekomstige generaties en andere soorten tot hun recht komen.”

10 HEELHEID *van de* SCHEPPING

Hebben we daar weer wat mee?

ONZE WORKSHOP WAS EEN INTERACTIEVE SESSIE MET EEN VOLLE ZAAL VAN DEELNEMERS VAN ALLE OP DE RELI-BAZAAR AANWEZIGE LEEFTIJDGROEPEN. WE BEGONNEN MET EEN OVERZICHT VAN DE VERSCHILLENDE INITIATIEVEN IN KERKELIJKE EN SECULIERE KRING TOT VERANDERING VAN ONZE OMGANG MET DE AARDE, EN DE WAARDENCOMPLEXEN WAAROP DIE KON RUSTEN: HEELHEID VAN DE SCHEPPING, DUURZAAMHEID, RESPECT VOOR HET LEVEN, INTEGRALE ECOLOGIE.

Het is best lang trekken en duwen geweest voordat duurzaamheid, natuur en milieu helder in beeld kwamen in morele kaders die traditioneel bepaald waren door noties als 'vrede' en 'gerechtigheid'.

We zetten die nieuwe initiatieven in het licht van de verantwoordelijkheden van de mens in het zogeheten 'Anthropoceen', het tijdperk waarin het daadwerkelijk de mens is, die het "aanshijn van de aarde vernieuwt." We realiseren ons dat dit verschillende kanten op kan gaan. We hebben behoefte aan een moreel kompas, dat ons helpt navigeren in een morele gemeenschap waarin

ook toekomstige generaties en andere soorten tot hun recht komen. We hebben (kort) gekeken naar wat dit betekent: verandering en heroriëntatie van levensstijlen, transities naar een circulaire economie, een duurzame maatschappij.

We vonden dat dit alles vraagt om een nieuwe spiritualiteit (die we bijvoorbeeld zagen in de pauselijke encycliek *Laudato si*) die nadrukkelijk andere normen stelt dan het calculerende nutsdenken en consumentisme van het neoliberalisme van de achter ons liggende decennia. We zagen ook al tal van voorbeelden en initiatieven in de maatschappij om ons heen die in die richting gaan.

We kunnen die zien als tekenen van hoop. Er is sprake van een groeiende, gevierde ecologische inclusiviteit. De uitdaging is, om dergelijke initiatieven te steunen, te ontwikkelen, op te schalen, om – ooit – de barrières van macht en belang en kortzichtigheid te helpen nemen. We eindigden met het noemen van een aantal vindplaatsen van bronnen voor verdere en concretere inspiratie op deze punten.

Hans Opschoor

GELOOF en engagement

GELOOF DAT ZICH NIET VERTAALT IN DADEN WORDT AL SNEL ZWEVERIG OF VERZANDT IN VROME WOORDEN. DAAROM IS HET VOOR GELOOFS-GEMEENSCHAPPEN, OUDE EN NIEUWE, VAN BELANG OM STEEDS OPNIEUW DE VERBINDING TE ZOEKEN EN ACTIEF AAN TE GAAN TUSSEN WAT JE ZEGT EN WAT JE DOET.

Voor lokaal gewortelde gemeenschappen lijkt dat eenvoudiger dan voor ekklesiagroepen, die vaak een regionale functie hebben. In de wijk doen zich concrete problemen voor, gebeuren ongelukken, worden vluchtelingen opgevangen, zijn er spanningen tussen culturen of generaties. Daar kun je als wijkgemeente een verbinding mee aangaan en een rol van betekenis in spelen. Het manco van ekklesiagroepen lijkt dat ze samenkomen om liturgie te vieren en vervolgens iedereen weer naar huis gaat, naar de eigen wijk, stad of zelfs regio. Wat blijft er dan over van alles wat beleden wordt tijdens de liturgische bijeenkomsten?

Wellicht moeten we de verbinding op de eerste plaats dan ook zoeken in de liturgie zelf. Wat beoogt de samengeroepen gemeenschap wanneer er gelezen wordt uit het bijbels verhaal en wanneer er brood en wijn worden gedeeld? Zou de samenkomst zelf niet al één oproep tot maatschappelijk engagement moeten zijn? Het bijbels verhaal is immers een aanklacht tegen de gevestigde orde, onderdrukkende systemen, wij-zij denken, aanklacht ook tegen dichte grenzen voor vluchtelingen en uitsluiting van wat vreemd is en wie vreemdeling is. Liturgie is in die zin het vieren van maatschappelijk engagement en jezelf voeden met woorden gedachten, ontmoetingen om je verbinding met en in deze wereld vol te houden en steeds weer te toetsen en te ijken aan het bijbels verhaal.

Probleem is natuurlijk wel dat in veel kerken het bijbels verhaal zo niet gelezen wordt. Eerder is het een mooi verhaal ter spirituele verdieping. Tot op zekere hoogte is daar niets mis mee, de vraag is alleen: leidt het uiteindelijk tot engagement? Of is het vrijblijvend, mag je er mee doen wat je zelf wilt, is het politiek neutraal? Gangbare liturgie wordt te vaak gepresenteerd als was ze los verkrijgbaar en zou maatschappelijk engagement een vrije keuze zijn. Het bijbels verhaal – Tora, profeten, evangeliën van Jezus van Nazaret – is een oproep, opdracht, geroepen worden tot bevrijding.

Goede liturgie stuurt je er op uit, je kunt niet meer anders dan jezelf engageren met je naaste, met je leefomgeving, met deze wereld die roept om bevrijding uit slavenhuizen. Wanneer liturgie daartoe oproept maakt het niet meer uit of de bezoekers van de 'samengeroepen gemeenschap' bij elkaar in de wijk wonen, bevrijding is immers overal geboden. Naast de liturgie is er ook nog het leerhuis. In het leerhuis wordt de bevrijdingskracht van de Schrift diepgaand onderzocht, maar leerhuis is ook verbinding aangaan met maatschappelijke organisaties, hen woord en ruimte geven om in je gemeenschap het belang van hun inzet voor het voetlicht laten brengen. Door je als geloofsgemeenschap of Ekklesia langdurig te verbinden met maatschappelijke organisaties ontstaan er netwerken, die verder gaan dan een collecte of het invullen van een acceptgiro.

Franck Ploum

FRANCK PLOUM:

“In de workshop ‘Geloof en Engagement’ onderzochten we de daadkracht van de Ekklesia Breda, ieders eigen gemeenschap en inspireren we elkaar tot gelovig engagement.”

Onze RELATIE MET GOD, *verwoord* door Augustinus en *verbeeld* door Rembrandt

DOOR DE TEKSTEN EN BEELDEN VAN DEZE TWEE 'MEESTERS' NAAST ELKAAR TE ZETTEN, ONTSTAAT ER EEN ANDER, PERSOONLIJKER ZICHT OP BEKENDE BIJBELVERHALEN. EEN BIJBELVERHAAL WORDT BIJ AUGUSTINUS EN REMBRANDT EEN GEBEURTENIS DIE ONS RAAKT OMDAT ZIJ DAARIN ÓNZE MOTIVATIE EN EMOTIE UITVERGROTEN.

Hoewel Rembrandt bijna 1000 keer een Bijbels tafereel tekent, is hij geen exegeet zoals Augustinus die alle media benut voor de verkondiging en verdediging van het geloof. Augustinus preekt in de kerk – eenvoudig en aantrekkelijk – , beantwoordt alle brieven, schuwt het publieke debat niet, roept op tot concilies, onderricht de clerus en sticht kloosters. De insteek van Rembrandt is een andere. Wellicht omdat hij zelf veel tegenslag heeft moeten doorstaan, brengt hij bij voorkeur personen met een sterk Godsvertrouwen in beeld. Hij zoekt in het verhaal naar het kantelmoment. Bij Rembrandt hoef je nooit te twijfelen bij de interpretatie van een gelaatsuitdrukking of de mimiek; zijn observaties zijn scherp, zijn penseelvoering is los maar trefzeker. Gecombineerd met de uitleg van Augustinus die wel wordt beschouwd als de eerste psycholoog vanwege zijn diepgaande zelfanalyse, heb je dan twee kenners die ons confronteren met ons eigen handelen.

GEHOORZAAMHEID EN STRIID

In Genesis 22 vraagt God aan Abraham om zijn zoon te offeren. Dat is gruwelijk, maar Augustinus reikt het antwoord aan: 'Hij die in geloof een zoon had gekregen, trad later met geloof het bevel van God tegemoet. In alles was hij gelovig, in niets was hij wreed. Wat leert Abraham ons dus? Om het in een paar woorden te zeggen: dat we iets wat God geeft, niet boven God zelf mogen stellen.' (*preek 2*). Bij Rembrandt verschuift in latere studies het accent naar Isaak van wie dezelfde gehoorzaamheid wordt gevraagd. Ook bij Jacobs nachtelijke worsteling met de engel (*Genesis 32*) vormen de interpretaties van beide meesters een mooi paar: bij Rembrandt wordt de worsteling een tedere omhelzing en Augustinus merkt op dat één en dezelfde mens voor de helft

mank loopt, terwijl hij voor de andere helft wordt gezegend om zijn kracht te kunnen ontplooiën (*sermo 5*).

Rembrandt, pen- en penseeltekening, 1642, Teylers Museum Haarlem

INZICHT EN BARMHARTIGHEID

Van Rembrandts hand is een sprekende penseeltekening waarop de verloren zoon (*Lucas 15*) als een hongerige, magere varkenshoeder in gebed verzonken is. Het wonderlijke van bidden is dat je in een zelfgesprek met God veel eerlijker bent dan je tegenover je medemens durft te zijn. Augustinus: "Uiteindelijk zag hij in waar hij was, wat hij had verloren, wie hij had gekwetst en op wie hij was afgestormd. Hij kwam tot zichzelf: eerst tot zichzelf en zo tot zijn vader." (*sermo 112A*)

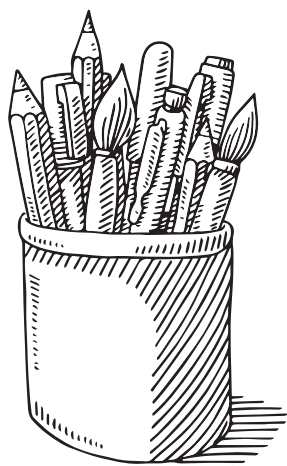
Dat is typisch Augustinus: je kunt alleen met God in contact komen door eerst langs je eigen hart te gaan. En als je in gesprek bent met God, sluit je je even af van de buitenwereld. Rembrandt laat dit in een andere tekening zien door een jongen toe te voegen die naar de omhelzing van de vader en verloren zoon kijkt: zij zien hem niet want zij zijn in gesprek met elkaar.

De integere manier waarop Augustinus zijn zoektocht naar Wijsheid en zijn innerlijke gesprekken met God heeft opgeschreven, spreken vele lezers van de Confessiones aan: "alsof hij het over mij heeft." Zijn gedachten en ervaringen zijn herkenbaar, universeel. Wel vind ik de enorme diepgang

die Augustinus in zijn denken over God bereikt en die hij zo toegankelijk kan verwoorden, uniek. Tegelijkertijd maakt Augustinus duidelijk dat God een persoonlijke God is die in ons hart zit, niet ver weg maar juist dichtbij: een God die op ons wacht, die ons mist als we er niet zijn. Die relatie kan ook onze relatie met God zijn.

Het lezen van Augustinus en vooral de augustijnse gemeenschap motiveerden me om me als lekenaugustijn aan de Orde te verbinden.

Ingrid van Neer-Bruggink
Augustijns Instituut Eindhoven

INGRID VAN NEER-BRUGGINK:

"Ik vind de enorme diepgang die Augustinus in zijn denken over God bereikt en die hij zo toegankelijk kan verwoorden, uniek."

DOMINEE, wat *geloof* u zelf?

MEESTAL VRAAGT MEN AAN EEN PREDIKANT NIET WAT HIJ ZELF GELOOFT, AL KAN DAT IN ZIJN PREKEN EN GEBEDEN WEL DOORKLINKEN. UITGEVER DE ARBEIDERSPERS VROEG DOMINEE C.A. (CAREL) TER LINDEN OP DEZE VRAAG IN TE GAAN. 'WAT GELOOFT U ZELF, OF WAT GELOOFT U NIET (MEER)? WAT ZOU U AAN UW KINDEREN KUNNEN EN WILLEN DOORGEVEN?' – ZO LUIDDE DE VRAAG. HIJ GAF AAN DIT VERZOEK GEHOOR MET HET SCHRIJVEN VAN EEN NIEUW BOEK, DAT IN 2013 UITKWAM: 'WAT DOE IK HIER IN GODSNAAM?'

Ter Linden schetst daarin de geest van een nieuwe tijd waarin het geloof veel minder dan vroeger gedijen kan. Hij bekent ook zelf geen verbinding meer te kunnen leggen tussen de Stem die in de bijbel aan het woord is en die de mens de weg wijst hoe te handelen, en het hele proces van de evolutie met al zijn schoonheid maar ook met zijn bittere en wrede kanten (natuur-

rampen, ziekten). De gedachte aan een Schepper die voor deze wereld verantwoordelijk zou zijn, is hem vreemd geworden. Voor hem is wat de bijbel 'God' noemt een geestelijke werkelijkheid van trouw, van bevrijding uit onrecht, van barmhartigheid, vergeving en verzoening. Een werkelijkheid die een voortdurend appèl doet op de mens om haar te belichamen, en die de bijbel kent als 'de Geest van God'.

CAREL TER LINDEN:

De gedachte aan een Schepper die voor deze wereld verantwoordelijk zou zijn, is hem vreemd geworden.

Die Geest is een Werkelijkheid die de mens zelf, met vallen en opstaan, in de loop van zijn geschiedenis ontdekt heeft. Het is daarbij net als met de wetgeving. Een wet komt uit ons mensen voort, maar is zij eenmaal van kracht, dan zal die wet ons ook heilig zijn.

GRENZEN in 14 de *hulp aan* vluchtelingen

GRENZEN IN DE HULP AAN VLUCHTELINGEN? GRENZEN IN NEDERLAND? DAT ZIJN ZULKE GROTE WOORDEN. ZOLANG DE NOOD NIET GELENIGD IS, ZOLANG MENSEN BASALE BEHOEFTE ALS VEILIGHEID EN VOEDSEL ONTBEREN, JA, ZOLANG MOETEN WE MAAR DELEN, DENK IK.

En voor velen is er nog ruimte genoeg om te delen, maar anderen wilden al helemaal niet delen, daarom zal dit delen altijd gaan met de *group of the willing*. Zij krijgen uit het delen gevoelens van vreugde, het geeft zin aan het bestaan, het geeft saamhorigheid. Nederland is beter af met een bevolking die bereid is welvaart te delen. De waardigheid van de ander hangt erg samen met de waardigheid van je zelf. Door te zorgen dat ieder mens mee deelt, ontstaat waardigheid in de bevolking.

Ik denk dat je zorgen van de ander altijd serieus moet nemen, ongeacht of ze terecht zijn. Vorig jaar heb ik meerdere keren gezegd dat ik ook niet wist waar het zou eindigen, maar dat ik uitga van hetgeen ik wel weet. En dat is dat elk mens zoekt naar veiligheid en behoefte heeft aan onderdak voedsel, kleding, onderwijs en gezondheidszorg. Ieder mens wil ook graag een toekomst. Je kunt met exacte kennis sommige angsten ook pareren, maar doorpraten over angsten en waar ze vandaan komen vind ik ook belangrijk.

Een vluchteling zei eens: 'Wij komen hier, we waren angstig om te vertrekken, en kwamen hier en waren angstig om te komen. Wat vinden ze hier van ons? En dan zien we hier mensen die angstig zijn over onze komst, dan zitten we hier en zijn we allemaal bang.' Het wordt dan tijd dat we elkaar ontmoeten, zodat we onze angsten kunnen pareren met de werkelijkheid dat we elkaar kennen.

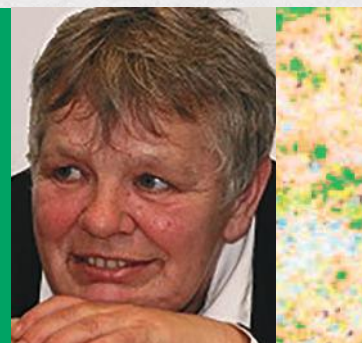

Kerken zijn bijzonder eensgezind als het om de opvang van vluchtelingen gaat. Het is niet zo dat ze soms geen zorgen hebben over alles, maar ze zien de ander in nood en willen dan toch helpen. Ik had nooit gedacht dat ik zo'n explosie van hulp en activiteiten zou zien onder kerken op het terrein van vluchtelingen als vorig jaar. En nog steeds! In alle hoeken en gaten in Nederland zijn er kerkelijke activiteiten met en voor vluchtelingen. Waren het eerst vooral welkomstactiviteiten, nu zijn het vooral activiteiten om samen te integreren, samen elkaar leren kennen. Fantastisch werk op lokaal niveau.

Greco Idema op de site van Nieuwwij.nl

GEESIE WERKMAN:

“Nederland is beter af met een bevolking die bereid is welvaart te delen. De waardigheid van de ander hangt erg samen met de waardigheid van je zelf.”

De Vader is HET FUNDAMENT waarop ons *leven is gegrondvest*

15

GEDURENDE DE LAATSTE JAREN HEB IK MIJ STEEDS INTENSIEVER BEZIG GEHOUDEN MET JEZUS VAN NAZARET, EN IK HEB ONTDEKT HOEZEER IK MIJ KAN VINDEN IN ZIJN LEVENSVISIE DIE IN DE EVANGELIËN WORDT BESCHREVEN.

Met name in de Bergrede en de daarin verwoorde Zaligsprekingen vind ik precies terug wat het belangrijkste is in een mensenleven: arm van geest, barmhartig, rechtvaardig, oprecht, meelijdend met anderen, zachtmoedig, vrede brengend, het doorstaan van vervolging en laster, met als culminatiepunt de allesomvattende liefde. Ik kreeg dikwijls het commentaar dat dit toch allemaal zaken zijn die ook een niet-gelovige kunnen aanspreken. Het is niet in te zien dat je daarvoor nog een verwijzing naar een God nodig hebt, zo werd gezegd.

Wij leven in een tijd waarin de Almachtige God van boven die het leven bestiert, niet goed meer voorstelbaar is. De God die vanuit 'den hooge' op ons neerziet en die dus een andere werkelijkheid is, kennen we niet meer zo. Jezus maakt ook nergens gewag van zo'n God. Wat hij wel doet, is de onzichtbare en onbenoembare bron van waaruit hij zijn boodschap brengt, aanduiden als zijn "Vader". Uiteraard geen biologische vader, want de Eeuwige valt niet onder wat wij onder biologie verstaan.

ONZICHTBARE WERKELIJKHEID

Jezus gebruikt, om die onzichtbare werkelijkheid te duiden, het beeld van de Vader. Dat beeld vind ik het meest adequate dat je bedenken kunt om aan te geven wat de grond is van zijn en dus ook ons leven. De Vader is het fundament waarop ons leven is gegrondvest, de schoot waarin de mens mag rusten en steun vindt. De grond van ons bestaan. Geen almachtige God van boven, maar de basis waarop ons leven rust, waardoor wij de kracht vinden en de inspiratie om ons leven zelfstandig vorm te geven. We moeten het allemaal zelf doen, maar in de wetenschap dat we een grond hebben, een basis die ons dat mogelijk maakt. Die levende basis kunnen we niet zien, maar wel ervaren.

Dat is, zo meen ik, de betekenis van Jezus van Nazaret voor deze tijd. Wij leven in hier en nu in deze werkelijkheid. Die werkelijkheid is soms niet fraai en heeft onthechtheid, barmhartigheid, gerechtigheid, vredelievendheid en de andere in de Zaligsprekingen genoemde deugden heel hard nodig. Ze liggen klaar in het Evangelie dat daarmee niets minder

TOM VAN DEN BELD:

Wijlen Dick Wessels, een groot man in Mariënborg, bekende dat hij niet veel meer kon met de oude geloofsbelijdenis van de kerk of met welke geloofsbelijdenis dan ook (veel te dogmatisch).

In plaats daarvan formuleerde hij een paar (wat hij noemde) "uitgangspunten": datgene wat wezenlijk was voor zijn geloof. Ik citeer deze hier graag:

verwoordt dan de meest essentiële gesteldheid waarmee we een betere wereld maken.

DE VADER ALS BASIS

Wat Jezus in de Bergrede verwoordt, is wezenlijk voor een goede menselijke samenleving – daar zullen gelovigen en ongelovigen het over eens zijn – maar wel met de 'Vader' als basis, steunpunt, uitgangspunt en inspiratiebron. Alleen zo zal het lukken, zegt Jezus. Ikzelf durf de stelling aan dat humane waarden, die dezelfde zijn als die uit de Bergrede, geworteld moeten zijn in die diepere werkelijkheid die wij God noemen. Anders blijven het slechts richtlijnen voor een fatsoenlijk ingerichte samenleving en zij zullen dan niet beklijven, omdat de levende Liefde die de Eeuwige is, daar ontbreekt.

Tom van den Beld

“Ik erken het bestaan van een mij overstijgende werkelijkheid. Van die werkelijkheid maak ik zelf deel uit. Ik wil de consequenties daarvan aanvaarden. Welke de consequenties zijn, is mij o.a. geleerd en voorgeleefd door Jezus van Nazaret.”

Als we spreken over de betekenis van Jezus van Nazaret voor deze tijd, dan meen ik dat Dick Wessels hier heel precies heeft verwoord hoe je die betekenis moet duiden. Hij begint namelijk met te zeggen: “ik erken het bestaan van een mij overstijgende werkelijkheid”. Ik ervaar dat ook.

IOKE LITJENS

BRAM GRANDIA

ERIC VAN DEN BERG

IORIS VERCAMMEN

KEES KOK

